

159 rocznica urodzin pisarza

Audycja polskiego radia

(nagranie głosu pisarza)

<https://www.polskieradio.pl/39/156/artykul/2383418,stepan-zeromski-pisarz-prezydent-sumienie-narodu>

Stefan Żeromski. Pisarz, prezydent, sumienie narodu.

Krótką biografia pisarza

Stefan Żeromski urodził się 14 października 1864 roku w okolicach Kielc, a zmarł 20 listopada 1925 roku w Warszawie. Nosił takie pseudonimy jak Maurycy Zych, czy też Józef Katerla.

Pochodził z ubogiej rodziny szlacheckiej. Jego ojciec dzierżawił folwark w Ciekotach i tam też dorastał Żeromski. Dostyc szybko zmarli mu rodzice. Następnie podjął naukę w gimnazjum kieleckim i utrzymywał się z udzielania korepetycji. Później uczył się w szkole weterynaryjnej w Warszawie, ale jej nie ukończył z braku pieniędzy. Rozpoczął pracę jako guwerner na dworach szlacheckich i dzięki znajomością w 1892 roku wyjechał do Szwajcarii, gdzie został bibliotekarzem w Muzeum Polskim w Rapperswilu. Następnie przebywał w Nałęczowie i Zakopanem. Od 1919 roku na stałe zamieszkał w Warszawie, gdzie zaczął swoje pierwsze opowiadania i powieści.

Najsłynniejsze z nich to:

- "Syzyfowe prace"
- "Przedwiośnie"
- "Rozdziobią nas kruki, wrony"
- "Siłaczka"
- "Doktor Piotr"
- "Popioły"
- "Ludzie bezdomni"

W 1924 roku został nominowany do Literackiej Nagrody Nobla, ale nie otrzymał jej. Pod koniec życia był atakowany głównie za wydanie "Przedwiośnia", mimo to wielu go doceniało. Otrzymał Państwową Nagrodę Literacką.

Stefan Żeromski – ciekawostki

Stefan Żeromski to jeden z najwybitniejszych polskich prozaików w historii. Jego powieści zapisały się w kanonie polskiej literatury dzięki niezwykłemu warsztatowi pisarskiemu autora, a także dlatego że poruszał on w nich tematy ważne i aktualne nie tylko dla jednostek mu współczesnych, lecz dla całych społeczeństw. *Przedwiośnie*, *Szyfowe prace* czy *Ludzie bezdomni* to niepowtarzane świadectwa trudnego okresu, jakim był dla Polski przełom XIX i XX wieku. Życie Żeromskiego nie ograniczało się jednak do literatury. Oto kilka ciekawostek z jego życia.

Stefan Żeromski komunistą?

Po publikacji powieści [Przedwiośnie – streszczenie](#), którego jest jednym z najczęściej poszukiwanych, zawrzało w debacie publicznej. Powieść była tak kontrowersyjna i poruszała tak bolesne i trudne tematy, że trudno było przejść koło niej obojętnie. Dla wielu recenzentów dzieło to okazało się jednak zbyt trudne, co doprowadziło do wielu nietrafionych sądów i absurdalnych recenzji. Jeden z takich głosów zarzucał Stefanowi Żeromskiemu promowanie komunizmu! Związane to było oczywiście z faktem, że w *Przedwiośniu* bardzo wielu bohaterów było komunistami i ideologia ta jest tam naprawdę dogłębnie omawiana. Nie ma to jednak nic wspólnego z jej promowaniem. Sam Żeromski był zdecydowanie daleki od poglądów komunistycznych, a powieść miała być właśnie ostrzeżeniem przed zbyt łatwym poddawaniem się wpływom intelektualnym ze Wschodu. Możemy się dziś tylko domyślać, jak ciężki był to zarzut dla Żeromskiego.

Niedoszły noblista

Po latach (protokoły z obrad jury są tajne przez długi okres) okazało się, że Stefan Żeromski aż czterokrotnie nominowany był do Literackiej Nagrody Nobla. Jak wiemy, nagrodę tę w 1924 otrzymał inny polski twórca – Władysław Stanisław Reymont za powieść *Chłopi*. Plotka głosi, że taka decyzja Akademii Szwedzkiej podyktowana była antyniemieckimi wątkami, które pojawiały się w ostatnich powieściach Żeromskiego, natomiast kontaktów z tym akurat państwem nie chciano wówczas zadrażniać. Tak więc po raz kolejny polityka wdarła się w literaturę!

Nałęczowskie przyjaźnie i miłość

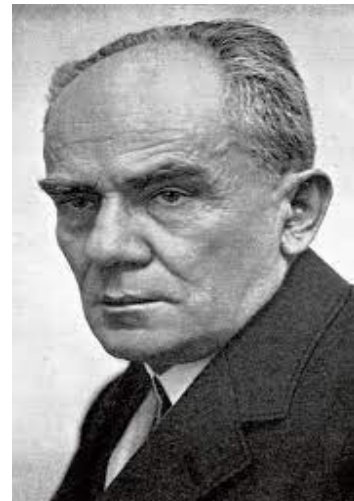
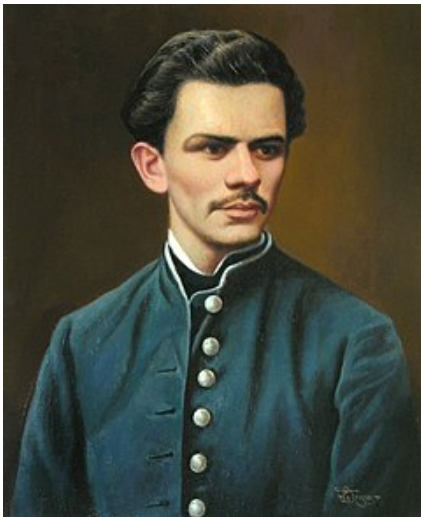
W pewnym momencie swojego życia, schorowany Żeromski coraz częściej zaczął odwiedzać uzdrowisko w Nałęczowie. Było to miejsce popularne w środowisku ówczesnych pisarzy i artystów. Tam autor *Przedwiośnia* poznał m.in. Henryka Sienkiewicza czy członków rodziny Witkiewiczów. Szczególna relacja połączyła go jednak z Bolesławem Prusem. To właśnie Prus poznał go z Oktawią Rodkiewiczówną, będącą wówczas kierowniczką uzdrowiska, z którą ten później wziął ślub. Mało kto zresztą wie, że świadkiem na ślubie Żeromskiego z Rodkiewiczówną był właśnie sam Bolesław Prus.

Literat jak król

Mało znaną ciekawostką z życia Stefana Żeromskiego jest fakt, że ostatni rok życia spędził on mieszkając w Zamku Królewskim w Warszawie. Apartament został ofiarowany jemu i jego rodzinie przez władze miasta w dowód uznania za wybitne zasługi w dziedzinie literatury.

Godny koniec

Stefan Żeromski zmarł 20 listopada 1925 roku na atak serca, ale cierpiał już wówczas na bardzo wiele dolegliwości i stan jego zdrowia był naprawdę zły. Trzy dni później odbył się uroczysty pogrzeb, który przerodził się w ogromny pochód narodowy, co pokazało, jak wielkim i ważnym pisarzem był Żeromski dla współczesnych. Jego śmierć (a także śmierć Reymonta, która nastąpiła dwa tygodnie później) wyznaczyła w sposób symboliczny koniec pewnej ery w literaturze polskiej. Stefan Żeromski był ostatnim pisarzem, który mógł się poszczycić posiadaniem tzw. „rządu dusz”. Jego twórczość miała realny wpływ na czytelników i na całą Polskę, a [szklane domy](#) do dziś kojarzy prawie każdy Polak.

Mogiła Stefana Żeromskiego
na Cmentarzu Ewangelickim w Warszawie